Slavné i méně slavné sociálně psychologické experimenty

PhDr. Lenka Emrová, Ph.D.

Poslušnost

- Hofling (1966) - experiment
  - Experiment konán v reálném prostředí: nemocnici. Osoba, která předstírala, že je lékař, zavolala sestře, aby podala pacientovi 2x vyšší dávku léku, než bylo maximálně povolené množství.
  - 95% sester uposlechlo.
- Sociální tlak vyvolaný nerovností může způsobit, že sestra raději ohrozí pacienta, než by neuposlechla příkazu

Studie konformity

Solomon Asch 1951

Laboratorní experimenty s konformitou

http://www.youtube.com/watch?v=g8AFLI1jHkM

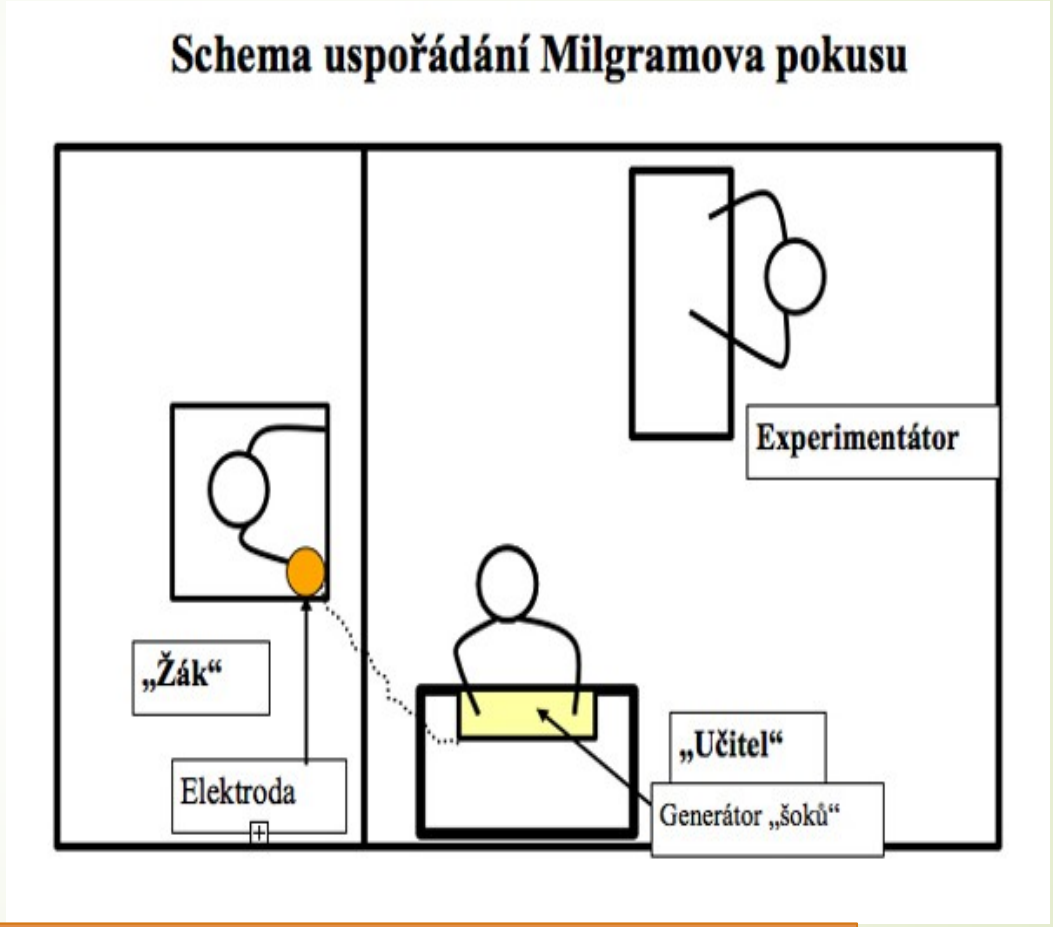
Studie konformity

https://www.youtube.com/watch?v=xOYLCy5PVgM

- Stanley Milgram (1961)
- Laboratorní experimenty

s poslušností

Překvapením bylo zjištění, že mnoho učitelů prohlásilo, že jejich žák si za své utrpení může sám: jednak se sám přihlásil do pokusu a souhlasil s ním a za druhé, neuměl svůj úkol a na zadání odpovídal nesprávně.“

Milgram prokázal, že nelidské a kruté zacházení s druhou osobou nemusí být podmíněno sadismem, ale pouhou poslušností. V Německu se při opakování pokusu našlo dokonce 85 % poslušných

Milgramovy experimenty

Faktory	Varianty	% osob, jež poslechli
Původní experiment		63%
Důvěryhodnost objektu	Experiment probíhá na Princeton University	80%
Prestiž autority	Experiment neprobíhá na Univerzitě, ale v kanceláři v centru města	48%
Legitimita, důvěryhodnost autority	Experimentátor je zřejmě běžný občan	20%
Blízkost „žáka“	„Žák“ po celou dobu nevydává žádný zvuk Při 300 voltech „žák“ buší na stěnu „Učitel“ a „žák“ jsou v jedné místnosti	100% 65% 40%
Blízkost autority	Experimentátor dává instrukce po telefonu	20%
Nasazení „učitele“	„Učitel“ přidržuje ruku „žáka“ na elektrodě	30%

Studie konformity

Zimbardo (1971)

Stanfordský vězeňský experiment

2011 a 2016
PŘEDNÁŠKY v Praze

Philip Zimbardo je jedním z nejvýznamnějších světových žijících psychologů.

Dr. Zimbardo napsal více než 50 knih a 400 odborných a populárně naučných článků a knižních kapitol.

Jakožto emeritní profesor na Stanfordské univerzitě strávil dr. Zimbardo 50 let výukou a studiem psychologie.

Doktorát ze sociální psychologie získal na Yalské univerzitě.

Během své kariéry se zabýval výzkumem stydlivosti, časové perspektivy, přesvědčování, kultů, šílenství, násilí, vandalismu, politické psychologie a zla. Jeho nejznámějším počinem je kontroverzní **Stanfordský vězeňský experiment**, který ukázal, jak snadno mohou běžní inteligentní vysokoškoláci překročit hranici mezi dobrem a zlem, když se ocitnou v matici situačních a systémových sil.

http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/138717-byl-ze-me-reditel-veznice-rika-zimbardo-o-experimentu-s-moci/

V srpnu 1971 si čtyřiadvacet vysokoškolských studentů pod dohledem psychologa Philipa Zimbarda rozdělilo na čtrnáct dní role dozorců a vězňů.
Pokus měl prokázat, jakou moc má na lidské chování prostředí, ve kterém žijeme, nakonec skončil po šesti dnech, když se několik studentů-vězňů psychicky zhroutilo pod tlakem a brutalitou dozorců.
Sám Zimbardo dnes vzpomíná, že se víc než jako ředitel projektu cítil jako ředitel věznice.

Tzv. stanfordský vězeňský experiment patří mezi nejznámější a zároveň nejkontroverznější psychologické experimenty všech dob.

„MĚL JSEM TO UKONČIT DŘÍV“

LUCIFERŮV EFEKT = TENDENCE LIDÍ PODLÉHAT ZLU

Naše já se mění podle toho, v jakém prostředí zrovna jsme. Myslíme si, že jsme pořád stejní lidé, ale ve skutečnosti si navlékáme různé masky.

Projevují se účinky hierarchie, skupinových jevů my vs. oni, deindividuace, tlak prototypu sociální role a očekávání jak se mám chovat a cítit atd.

"Většina lidí v takto silných situacích, které jsou pro ně zcela nové, zklame, podlehne, podvádí, lže, zraňuje ostatní. Aby k tomu nedošlo, musíme pochopit, které síly to spouštějí. A za druhé pochopit, kdo jsou ti lidé, kteří odolají. My je považujeme za hrdiny, protože nesklouznou do toho bahna. Víme toho hodně o tom, proč a jak se z dobrých lidí stávají zlí. Nevíme nic o tom, jak se z obyčejných lidí stávají hrdinové."

Manipulace vás může překvapit všude!!!

Konformita a poslušnost

- Projevíme souhlas s druhým, i když máme zcela jiný názor na věc – **konformita**
- Posloucháme pokyny druhého, i když s ním zjevně nesouhlasíme – **poslušnost**
- Vyjdeme vstříc na základě požadavku jiné osoby - vyhovění

Co vede k konformitě

- souvisí s očekáváním a plněním sociálních rolí

„člověk dělá to, co druzí, aby neztratil přízeň, aby nebyl odmítnut“

v tomto smyslu je velmi citlivé období dětství

- „člověk dělá to, co druzí, aby dosáhl uznání, respektu

v tomto smyslu je velmi citlivé období puberty a adolescence

- „člověk dělá to, co druzí zejména v nových situacích, kdy se cítí bezradně „nebýt za blbce“

Pomůžete či ne??

Představte si následující situaci.

Jste na nádherné pláži. Dívka na vedlejší dece se odejde koupat a na dece nechá své rádio.

Několik minut poté přijde muž, který dané rádio odnese.

Jak zareagujete?

- V daném experimentu většina lidí na krádež rádia nijak nereagovala, protože necítili zodpovědnost za věci své sousedky. Pokud je však dívka před svým odchodem požádala, zda by trochu neohlídali její věci během toho co se bude koupat. Většina lidí při pokusu cizího muže vzít dívčino rádio okamžitě reagovala.
- Jinak řečeno pro zasáhnutí v situaci, kdy někdo potřebuje pomoci, hraje velkou roli zda cítíme, že jsme za pomoc danému člověk zodpovědní
- Důležitost pocitu zodpovědnosti ukazuje tragický případ zavražděné Kitty Genovese.

Efekt přihlížejícího – **Bystander efekt**

- https://www.youtube.com/shorts/UkjaP0pYZaE

- *V New Yorku, se dívka jménem Kitty Genovese vracela kolem třetí hodiny ráno k sobě domů, když byla napadena mužem s nožem. Její křik probudil sousedy a vystrašil útočníka tak, že se dal na útěk. Poté co však útočník viděl, že se Kitty nikdo nevydal na pomoc, se vrátil a přes její křik ji brutálně zavraždil. Mezi prvním útiokem a poslední smrtící ránou nožem uběhlo více než půl hodiny během, které se Kitty bránila a volala o pomoc. Přesto nikdo z 38 osob, které útok sledovali ze svého okna nepřišel Kitty na pomoc ani nezavolal policii. Svědkové, kteří poté vypovídali na policii shodně uváděli, že se domnívali, že pomoc již zcela jistě zavolal někdo jiný.*
- Ze soc. psychologických výzkumů na toto téma již nyní víme, že pokud situaci v níž někdo jiný potřebuje pomoc, každý z přihlížejících spoléhá, že oběti pomůže někdo jiný a sám nereaguje. Tento jev nazýváme difuze odpovědnosti

Experimenty Darley a Latané

- Experimentátoři požádali studenty, aby sami nebo ve skupinkách po třech čekali v čekárně na rozhovor. Zatímco studenti čekali, začal z ventilačního průchodu ve zdi vycházet kouř. Následujících šest minut bylo chování studentů tajně pozorováno. 75 % studentů čekajících o samotě během dvou minut oznámilo, že zpozorovali kouř. Avšak z těch, kteří čekali ve skupinkách, se takto zachovalo jen 13 %, a to přesto, že místnost byla nakonec zcela zaplněna kouřem.

Experimenty Darley a Latané

- V tomto pokusu experimentátor pokusné osoby požádal, aby se zúčastnily skupinové diskuse o životě na studentské koleji, a to buď s jedním, třemi nebo pěti dalšími účastníky. Účastníci seděli po jednom v kójích, které jim bránily vidět na sebe navzájem. Komunikovali spolu pomocí mikrofonu a sluchátek. V každé skupině byla jenom jedna opravdová pokusná osoba; zbytek tvořily magnetofonové nahrávky. Diskuse začala tím, že jeden z falešných účastníků popsal ze záznamu svoje osobní problémy, včetně sklonu k epileptickým záchvatům ve stresově náročných situacích. Když pak začal během druhého kola kruhové diskuse mluvit znovu, dostal záchvat a sípal o pomoc. Pokusila se mu skutečná pokusná osoba pomoci?

- Když se opravdová pokusná osoba domnívala, že je jediným dalším účastníkem debaty, řekla experimentátorovi o epileptickém záchvatu v 85 % případů. Jakmile se pokusná osoba domnívala, že se podílí na pokusu ještě s třemi dalšími účastníky, procentuální podíl pokusů poskytnout pomoc klesl na hodnotu 62 %; a v šestičlenné skupině došlo k dalšímu poklesu až na 31 %. Je zřejmé, že čím větší je skupina, tím je méně pravděpodobné, že se oběti dostane pomoci.

Experimenty Latané, Rodinová

- **Dáma v nesnázích“ („Lady In Distress“)**

- Pokusné osoby uvítala mladá experimentátorka, požádala je, aby se posadily a vyplnily dotazník. Pak jim řekla, že se hned vrátí, a odešla do vedlejší místnosti. Účastníci ji mohli slyšet, jak vedle přesouvá přes pokoj židli a šplhá se na ni. Poté následoval výkřik a rána, jako by někdo spadl na zem. Experimentátorka pak zaúpěla bolestí a zvolala: „Proboha, můj kotník! Nemůžu s ním ani pohnout! Myslím, že je asi zlomený!“ Pokračovala v naříkání, dokud jí jedna z pokusných osob nepřišla na pomoc, či dokud neuplynula jedna minuta, aniž by někdo přišel.

- **Výsledky byly docela překvapující.**
- **70 % pokusných osob poskytlo ženě pomoc, pokud byly ponechány o samotě.**
- **Pokud na ni ve vedlejší místnosti čekaly po dvojicích, dostalo se jí pomoci jen ve 40 % případů.**
- **K ještě dramatičtějšímu poklesu došlo, když pokusná osoba vyčkávala s pasivním tajným pomocníkem experimentátorů, který neudělal nic, aby ženě poskytl pomoc. V těchto případech skutečná pokusná osoba přispěchala „oběti“ na pomoc pouze v 7 % případů.**

Osoba a osobnost pomáhajícího

- Dobrá nálada má pozitivní vliv
- Lidé jsou dokonce ochotni pomáhat více za pěkných slunečných dnů
- Pomáhají více dívky, ženy, kde je potřeba síla, tak muži
- Rysy prosociální osobnosti
  - silná vnitřní kontrola
  - víra ve „spravedlivý svět“
  - silný pocit sociální odpovědnosti
  - schopnost projevit empatii
  - menší egocentrické založení
- Empatie – vcítění se do pocitů a jednání druhých

Sociální okolí

- Rodinné koreláty prosociálního dítěte:
  - dostatek lásky, opory a pomoci
  - přiměřeně vyvážená kontrola a přísnost
  - akceptace dítěte
- Širší sociální okolí
- Kultura – děti z Číny (nejkolektivističtější země) mají větší úctu ke staří, jsou mírnější a méně agresivní, než jejich vrstevníci v USA

Osoba příjemce prosociálního chování

- pomoc poskytujeme ochotněji svým rodinným příslušníkům, dále pak známým a přátelům, svým oblíbencům, lidem podobným, těm, kteří jsou na naší pomoci závislí
- Faktory, které rozhodují o tom, zdali je člověku v nouzi poskytnuta pomoc:
  - **posouzení příčiny nesnází**– jestliže je příčina spatřována ve vlastní nezodpovědnosti člověka v nouzi, je ochota druhých pomoci menší
  - **Závazek vůči člověku v nouzi** – na kom nám záleží, vůči komu cítíme provinění, kdo nám již pomohl
  - **Pohlaví příjemce pomoci** – muži ženám, ženy stejně